

ISRAEL 2006 A TRĂI ISTORIA, A FACE ISTORIE

GEO ȘERBAN

După ce, secole la rând, cultura europeană preocupată de consolidarea identității, a găsit sprijin în valori spirituale consacrate sub egida Ierusalimului, e - astăzi - rândul Israelului să facă proba resurselor creatoare proprii în contextul dialogului cu standardele occidentale de civilizație.

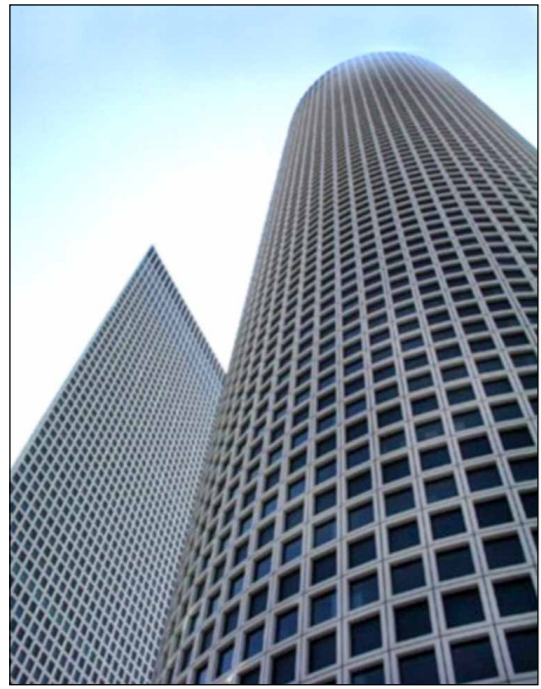
Felul cum societatea actuală israeliteană asociază, bogatelor sale repere istorice, ambițioase eforturi de modernizare atestă posibilități de simbioză dinamică, în măsură să modeleze mentalitățile și să le conecteze la exigențe ale epocii noastre.

Ritmurile modernizării impulsionate de prestigiul tradiției



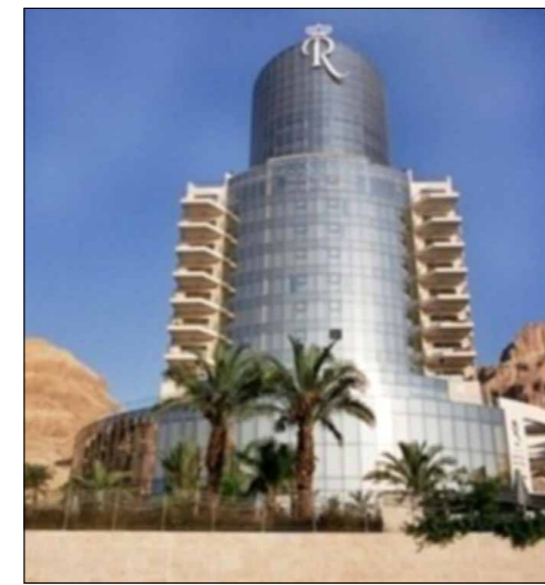
imaginației. Marile artere - Allenby, Dizengoff, Shaul Hamelech, Ibn Gvirol - seamănă cu un efervescent mediu de experimentare a inventivității post-moderne.

Pe străzile adiacente, anterioare marelui essor constructiv, se poate regăsi sobrul registru de mijloace din arsenalul Bauhaus, minim tribut plătit, în anii '30, de burghezia emigrantă veleităților de occidentalizare „la vedere”.



Pe lângă acestea, în jurul orașului se construiesc noi clădiri, unele cu linii curbe și forme neconvenționale. Acestea reflectă o abordare modernă a arhitecturii, care încorporează elemente tradiționale într-un stil contemporan.

În afara eventualelor dispute și subiectivismelor rămâne faptul că fluxul energetic al modernității nu cunoaște zone privilegiate, preferențiale. O fostă localitate de pionieri (cu un considerabil aflux de emigranți din România), cum este Rishon le Zion, a ajuns între așezările cele mai dens populate, emancipate urbanistic, cu cartiere inspirat individualizate, mai ales către mare, acolo unde erau suverane nisipurile acum zece-cincisprezece ani.



Holon, pentru ca acum blocurile construite din ambele direcții să cucerească teren treptat, în perspectivă de a alcătui laturile paralele ale uneia și aceleiași străzi. Ajunge o mică deplasare, ceva mai sus de Tel Aviv, în direcția Haifa, și un progres de egală anvergură se remarcă la Netanya.

Nu numai că s-a construit enorm, dar totul se vede a fi stat sub semnul emulației imaginative între arhitecți. Proportionarea volumelor, variații geometrice ale fațadelor astfel încât lumina și umbra să producă sugestii optice inedite, de la ora la ora, asimetrii sugestive în amplasamentul balcoanelor, culori vii aplicate pereților în vederea efectelor decorative, toate poartă amprenta fanteziei libere, fecund plasate în proiecte operative, de ținută elevată.



teologale după modelul și cu zelul marilor învățați care reprezintă substanța exemplară a străbaterii neamului lui Israel dincolo de vitregiile istoriei. În interiorul complexului, există o sinagogă, altare ale cultelor creștine, un spațiu amfiteatru sub cupola care domină construcția, o bibliotecă tocmai în curs de amenajare la finele lui 2005.



Nici muzeele nu stagnează

Oricât ar presupune o structură stabilă și o rânduială de lungă durată, muzeelor le revine o parte însemnată de contribuție îndată ce se inventariază surprizele ivite în calea vizitatorului de azi al Israelului. Uneori noutatea se însinuează în locurile cele mai neașteptate. Cine ar bănuși că mergând la Cezareea, în căutarea amfiteatrului roman, a ruinelor castelului cavalerilor cruciați, poți da, nu departe, peste un exuberant muzeu de artă sud-americană contemporană, „Muzeul Ralli”?



mele ororilor la care au fost supuși evreii după instaurarea nazismului la putere), dar, mai mult încă, asigură desfășurarea unui filon narativ de natură să întrețină, de-a lungul a trei-patru ore cât durează, în medie, vizita, sentimentul confruntării nemijlocite cu însăși realitatea prigoanei și a barbariilor comise împotriva celui mai elementar respect cuvenit ființei umane.

pe rând, capiteluri de sorginte dorică sau ionică ori resturi de mozaic roman, scoase la iveală de recente excavații în situl arheologic și, la distanță de nici zece minute cu mașina, proiecții ale unor viziuni suprarealiste (de care se lasă contaminat) destui dintre tinerii plasticieni prezenți pe simezele „Muzeului Ralli”. O dinamică impresionantă demonstrează, în felul de a se înfățișa, „Muzeul Diasporei” (Beth Hatefutsoth). În numai câțiva ani, colecțiile sale s-au îmbogățit substanțial, punând în circulație un concludent material documentar despre particularități ale comunităților evreiești din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii.



De asemenea, mai este, pavilionul special dedicat copiilor căzuți pradă furiei rasiste; se pătrunde printr-un coridor confundat în beznă, parcă la începutul unui hău impenetrabil, în stare să taie respirația și să amplifice fiorii reci ai spaimii, de ființă rătăcită printre tenebre. Mâna se înclătează tot mai strâns de bara metalică instalată pe margini, singura călăuză a pașilor către ieșire la lumina zilei.

Pe urme biblice, escale recente de meditație și pacificare spirituală

Profaceri sunt vizibile inclusiv în zone de pe harta Israelului unde timpul părea a se opri în loc, copleșit de aura unor vremi mitice. Lacul Tiberiadei cu ale sale coordonate legate de episoade din trecerea lui Iisus pe pământ, consemnate în Biblie, (Capernaum și întâlnirea cu pescarul Petru, consacrat apostol, Tabgha și minunea înmulțirii pâinilor, a peștelui) rezervă, cu parcurge străbuna Galilee, noi ținte de pelerinaj memorabil.



găzduirea pelerinilor în trecere precum și a cercetătorilor, de toate confesiunile, veniți pe o durată mai lungă în scopul aprofundării învățăturilor biblice. Se are în vedere,

organizarea de colocvii cu audiență internațională, la diverse intervale. Ingenioasa arhitectură este străjuită de simboluri eumenice, menite a întreține o ambianță de reculegere și promovare a încrederii în virtuțile comunicării și înțelegerii universale.

De partea opusă a lacului legendar, un alt edificiu modern reamintește și impospătează în cugete comandamentele păcii. Se numește „Casa Gabriel”, inițial opera unei fundații private cu rosturi memoriale, ridicată în zona sudică a Kineretului, în anul 1993. Avea să devină loc de referință în noiembrie 1994, când s-au întâlnit aici regele Hussein al Iordaniei și premierul israelului, Yitzhak Rabin, pentru ceremonia de consfințire a încetării ostilităților dintre statele lor.

În premieră, la Ierusalim, omagiu lui MARCEL IANCU

În apropierea zidurilor de împrejmuire a vechiului oraș, în cartierul Montefiori, își are sediul cinematoca din Ierusalim. Instituție frecventată cu asiduitate de iubitorii filmului și nu numai. Aici desfășoară o susținută activitate



regăsi și restabili legături bazate, cândva, pe afinități profesionale. Printre persoanele din sală, mă bucur să revăd, după mulți ani, pe profesoara Ada Steinberg, care a lăsat la București eminențe traducerii din Gogol, Tocmai de la Haifa, a venit special Bitty Caragiale (ca să ne amintim întâlniri de altădată, la Editura Tineretului), nerăbdătoare să afle de la sursă dacă fragmentele din Jurnalul Mariei Banuș, citite în „Realitatea Evreiască” și „România literară”, premerg o iminentă publicare în volum a întregului manuscris. N-a făcut singură deplasarea, ci însoțită de prietena Liana Saxone-Horodi, care-mi rezervă surpriza unor revelații memorii postume ale părintelui său, avocatul Valentin Saxone, tipărite sub titlul Speranțe în întinerire.

regăsi și restabili legături bazate, cândva, pe afinități profesionale. Printre persoanele din sală, mă bucur să revăd, după mulți ani, pe profesoara Ada Steinberg, care a lăsat la București eminențe traducerii din Gogol, Tocmai de la Haifa, a venit special Bitty Caragiale (ca să ne amintim întâlniri de altădată, la Editura Tineretului), nerăbdătoare să afle de la sursă dacă fragmentele din Jurnalul Mariei Banuș, citite în „Realitatea Evreiască” și „România literară”, premerg o iminentă publicare în volum a întregului manuscris.

cercetătoarea Iulia Azriel, nepoată a poetului Liviu Deleanu, debutantul de pe vremuri la semnalul încurajator vine din partea Muzeului Israelului, unde pânze ale lui Marcel Iancu, marcate de spiritul mișcării „Dada”, au rezervate un loc vizibil. Evenimentul din la cinematoca îmbracă și el semnificație compensatorie. Anunțat prin presă din vreme, avea

Incursiuni noi, confirmări și alte deschideri de orizont

Retorica interogativă răspunde strategiei de a menține trează atenția publicului, dar chiar cel care se întreabă trădează preocuparea reală de a nu se mulțumi cu răspunsurile obținute, o dată pentru totdeauna. Deși am profitat în repetate rânduri de primirea amabilă din partea lui Dadi Iancu în casa unde și-a sfârșit zilele tatăl său, nu pot rata ocazia de a mai arunca un ochi în arhiva păstrată acolo. Experiența spune că nici o insistență nu e de prisos. De altminteri, amfitrionia împărtășește aceeași convingere, așa că a pregătit materiale convenite la anterioara noastră ședință de lucru, acum șapte ani. M-a așteptat cu un set de reproduceri - xerox-uri color și alb-negru - după ilustrațiile lui Marcel Iancu la o ediție în ebraică a lui Don Quijote. Un umor sec le animă, subliniat de chipurile personajelor, croite după calapodul măștilor populare, hazoase, supuse întâmplărilor la limita absurdului, cu cea mai euforică generozitate. În doze variate, urzeala lor păstrează urme din gesticulația gratuită a lui Urmuz și din viziunea corosivă argeheziană. În alt plic, separat, îmi sunt rezervate două cataloage ale unor expoziții organizate în incinta Muzeului de la Ein Hod: o expoziție, din primăvara lui 2000, acoperea raporturile artistului cu scena (decoruri, costume), de care s-a interesat cu sârg de pe vremea „Contimporanului” - cealaltă este chiar expoziția de pasteluri (grupele sub emblema „Paradisul pierdut”), din care s-au selectat piesele aduse la cinematoca din Ierusalim. Ultimul catalog are o documentație și sugestivă introducere, elaborată în colaborare de Michaela Mend-Jancko și Raya Zommer.



De asemenea, mai este, pavilionul special dedicat copiilor căzuți pradă furiei rasiste; se pătrunde printr-un coridor confundat în beznă, parcă la începutul unui hău impenetrabil, în stare să taie respirația și să amplifice fiorii reci ai spaimii, de ființă rătăcită printre tenebre. Mâna se înclătează tot mai strâns de bara metalică instalată pe margini, singura călăuză a pașilor către ieșire la lumina zilei. În întinericul absolut, pălpăie licăriri izolate, plâpânde stele pe un firmament al groazei, în vreme ce, din boltă, o voce rostește, spre aducere aminte - abia șoptită rugă de reculegere - nume din ceata sacrificatilor la vârsta desăvârșitei neprihăniri: David, Daniel, Solomon, Suzana, Esther, Moise, Rachel... cutremurătoare strigare a catalogului în neant. De nu va fi, cumva, invocare a îngerilor, în nădejdea că le stă în putere să vegheze peste omenire ca diavolul unui să nu-și mai facă de cap niciodată.



să beneficieze de o numeroasă asistență. A fost nu numai o probă de interes, manifestare vie de simpatie, ci și prilej pentru conferențiarul-invitat de a regăsi și restabili legături bazate, cândva, pe afinități profesionale. Printre persoanele din sală, mă bucur să revăd, după mulți ani, pe profesoara Ada Steinberg, care a lăsat la București eminențe traducerii din Gogol, Tocmai de la Haifa, a venit special Bitty Caragiale (ca să ne amintim întâlniri de altădată, la Editura Tineretului), nerăbdătoare să afle de la sursă dacă fragmentele din Jurnalul Mariei Banuș, citite în „Realitatea Evreiască” și „România literară”, premerg o iminentă publicare în volum a întregului manuscris. N-a făcut singură deplasarea, ci însoțită de prietena Liana Saxone-Horodi, care-mi rezervă surpriza unor revelații memorii postume ale părintelui său, avocatul Valentin Saxone, tipărite sub titlul Speranțe în întinerire.



sărbătoresc, probabil, surprins de aparatul fotografic, adună în jurul mesei toată familia, care așează un aer satisfăcut, cu vădite semne de existență burgheză bine consolidată. Fiul cel mare, Marcel, stă lângă mama, ocrotitoarea aspirațiilor lui artistice. Un grup mai cuprinzător s-a fotografiat la umbra copacului din ograda casei de la Budeni. Rezeamați de trunchiul dublu, sunt lesne de identificat Marcel Iancu și cumnatul său Jacques Costin. Este și celălalt cumnat, Mișu Goldschlager, sorit să cadă victimă rebelunii legionare, din ianuarie 1941. Așezați pe scaune sunt veteranii familiei, bunica maternă, Rebeca (născută Friedman) cu surorile ei: Aura, Laura, Dora. Sunt și amici, în afara rudelor propriuzise, precum inginerul Octav Moscuna sau Lili, sora cea mare a Clarei Haskil. Dacă întoarce una departe foile albumului, dăm peste legitimații din momente diferite: una, aproape sigur, de pe când abia se reîntorsese în București, după „aventura” de la Zürich, alta de membru al sindicatului artelor frumoase - este și pașaportul de plecare definitivă, eliberat încă din toamna lui 1940, de asemenea primele legitimații ca cetățean israelitean... Greu să nu-i dai dreptate lui Virgiliu: „Fugit irreparabile tempus”. Asta că să ne întărim în convingerea că sunt de făcut mai multe eforturi pentru a conserva și transmite viitorimii moștenirea lăsată nouă de Marcel Iancu. Ar merita constituită o asociație „Pro memoria”.